

Krawczyk, Grzegorz / Listos-Rodewald, Urszula

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w rozwoju ekologicznym układów lokalnych - studium przypadku (Cementownia Chełm S.A.)

Rocznik Żyrardowski 6, 233-252

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Grzegorz Krawczyk, Urszula Listos-Rodewald

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w rozwoju ekologicznym układów lokalnych – studium przypadku (Cementownia Chełm S.A.)

W wyniku reformy administracji publicznej wprowadzonej 1 stycznia 1999 roku, polegającej na decentralizacji administracji rządowej, w centrum uwagi znalazł się problem rozwoju lokalnego. Układy lokalne stały się podstawowymi jednostkami tworzącymi warunki do rozwoju i funkcjonowania społeczności. Osłabienie centralizmu gospodarczego i wyzwolenie inicjatyw oddolnych stało się ważnym źródłem wzrostu dynamiki gospodarczej. Niniejszy artykuł porusza więc problemy rozwoju lokalnego, a w szczególności problem relacji celów ekonomicznych a ekologicznych rozwoju lokalnego oraz udziału bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) w rozwoju ekologicznym układów lokalnych – na przykładzie Cementowni Chełm S.A.

Rozwój lokalny i czynniki rozwoju lokalnego

Rozwój lokalny jest to proces zmian zachodzących w danym lokalnym układzie, z uwzględnieniem właściwych dla tego układu potrzeb oraz celów, preferencji i hierarchii wartości, które składają się na gospodarkę danego układu lokalnego (Wiatrak 2000).

Ponieważ przez lokalny układ ekonomiczny rozumiemy tutaj pewien system ekonomiczno-przestrzenny, zatem zmiany zachodzące wewnątrz niego podlegają ocenie w zależności od przyjętych kryteriów i od ustalonej na ich podstawie struktury celów. Rozwój lokalny może polegać zarówno na zmianach pozytywnych (rozwój progresywny), jak i negatywnych (rozwój regresywny) (Kosiedowski 2001).

Układy lokalne jako systemy ekonomiczno-przestrzenne charakteryzują się zróżnicowanym poziomem i tempem rozwoju. W związku z tym, w ujęciu statycznym można wyróżnić układy słabo rozwinięte (zacołane, depresyjne), średnio rozwinięte i wysoko rozwinięte. Kwestią dyskusyjną są szczegółowe kryteria tego podziału. Najczęstszym z nich jest poziom wytwarzanego

w danym układzie produktu krajowego brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Natomiast w ujęciu dynamicznym wyróżnia się układy o niskim (nawet ujemnym) tempie rozwoju, (tzw. obszary problemowe), średnim i szybkim tempie rozwoju („lokomotywy” rozwoju). W tym przypadku najczęściej stosowanym kryterium jest tempo wzrostu produktu krajowego brutto (Kosiedowski 2001).

Za najistotniejszy w aktualnych warunkach Polski kontekst pojęcia „rozwój lokalny” należy uznać kontekst ekonomiczny. A zatem rozwój lokalny jest w dużej mierze procesem o charakterze ekonomicznym, polegającym na transformacji czynników i zasobów lokalnych (wewnętrznych i zewnętrznych) w dobra i usługi. Jego główną cechą jest wzrost gospodarczy układu, czyli zwiększenie produkcji dóbr i usług wskutek ilościowego zwiększenia wykorzystywanych czynników produkcji (rzeczowych i osobowych) oraz poprawy ich efektywności. Ilościowym zmianom produkcji powinny towarzyszyć zmiany jakościowe i strukturalne (Kosiedowski 2001).

Współcześnie, oprócz zawężonego wymiaru ekonomicznego w rozwoju lokalnym, eksponuje się wzmocnienie jego endogenicznego potencjału, niematerialnej infrastruktury, międzynarodowej konkurencyjności oraz poprawianie środowiska i życia (Klasik 2002).

Zwiększenie ilości oraz poprawa jakości produkowanych dóbr i usług stanowi podstawę zmian w sposobie, poziomie i jakości życia mieszkańców danego układu lokalnego. Wzrost gospodarczy wpływa tym samym na rozwój społeczny, który jest drugim z aspektów rozwoju lokalnego. Obejmuje on trudne do określenia zmiany zachodzące w stosunkach międzyludzkich i w strukturze społecznej układu (Kosiedowski 2001). Analiza zmian ludności może stanowić podstawę obserwacji przeobrażeń dokonujących się w polskiej gospodarce. Czynniki wpływające na przyrost naturalny, jak i przyrost migracyjny ludności znajdują odzwierciedlenie w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego. Dlatego też można przyjąć założenie, że obszary charakteryzujące się dużą gęstością zaludnienia, dużą koncentracją i przyrostem ludności postrzegane są jako tereny atrakcyjne zarówno z punktu widzenia gospodarczego, jak i pod względem warunków życia i możliwości zaspokajania potrzeb. Z kolei obszary o ujemnym saldzie migracji, często depopulacyjne, utożsamiane są z terenami opóźnionymi w rozwoju, o niskiej dynamice wzrostu. Jednocześnie niski poziom rozwoju układów lokalnych jest jednym z istotnych czynników powodujących odpływ ludności z dotychczasowego miejsca zamieszkania (Rakowski, Pakulska 2001). Pośrednio proces rozwoju społecznego, jego poziom i dynamikę charakteryzują również zmiany w poziomie i strukturze konsumpcji oraz w dostępności do urządzeń i instytucji świadczących usługi na rzecz zaspokojenia potrzeb społecznych i rozwoju osobowości człowieka.

Istotnym aspektem rozwoju lokalnego jest także postęp techniczny i technologiczny, wyrażający się w jakości i nowoczesności produkowanych w danym układzie lokalnym dóbr i usług, we wzbogacaniu asortymentu, w zmianach rzeczowej struktury produkcji i aparatu wytwórczego, pozwalających na coraz pełniejsze, bardziej racjonalne wykorzystywanie czynników i zasobów lokalnych.

Wreszcie, rozwój lokalny jest także procesem wzajemnej wymiany między człowiekiem a otaczającym go środowiskiem przyrodniczym. W tym zakresie można wyodrębnić czwarty i ostatni z podstawowych aspektów omawianego pojęcia, a mianowicie rozwój ekologiczny, nawiązujący do znanej idei ekorozwoju (Kosiedowski 2001).

Trwały rozwój lokalny wymaga nie tylko harmonijnego zgrania procesów zachodzących w wymienionych wymiarach, ale także utrzymania przez układ przewagi strategicznej oraz myślenia o przyszłości w perspektywie międzypokoleniowej.

Rozwój lokalny ma stronę wewnętrzną i zewnętrzną, które łącznie powinny stanowić zrównoważoną całość. Wewnętrzny, endogeniczny rozwój jest skumulowanym procesem realizującym się w skalach lokalnych. Jest to rozwój organizowany od dołu, przez społeczność i kulturę lokalną, wewnętrzny potencjał, małą przedsiębiorczość oraz inicjatywę i współpracę lokalną. Wewnętrzny, endogeniczny rozwój stanowi proces ekspansji jego rdzeniowych sektorów aktywności i produktów na otoczenie regionalne, międzyregionalne i międzynarodowe. Oznacza on udział i wkład każdego układu lokalnego w rozwój regionalny, rozwój wspólnoty narodowej oraz budowanie jego pozycji i wizerunku w międzynarodowym makrootoczeniu. Rozwój egzogeniczny skierowany jest na pozyskiwanie zewnętrznych czynników rozwoju w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych, transferu wiedzy i doświadczenia, innowacji i technologii oraz pozyskiwanie zewnętrznych rynków dla wytwarzanych w układzie lokalnym produktów i usług, a także zewnętrznych partnerów do współpracy i maksymalnego wykorzystania szans pojawiających się w otoczeniu (Klasik 2002).

Rozwój lokalny następuje pod wpływem pewnych przyczyn, wywołujących zmiany we wszystkich czterech aspektach procesu rozwojowego: ekonomicznym, społecznym, techniczno-technologicznym i ekologicznym. Rozwój lokalny to proces o charakterze przyczynowo-skutkowym. Przyczyny te rozumiemy jako przesłanki warunkujące przekształcenia, można je pojmować jako pewne potencjalnie istniejące warunki i możliwości stymulujące rozwój lokalny. Każda przyczyna jest skutkiem zdarzeń z przeszłości, każdy skutek natomiast stanowi przyczynę zdarzeń, które wystąpią w przyszłości (Klasik 2002).

W literaturze dotyczącej czynników rozwoju lokalnego nawiązuje się do dorobku ekonomii klasycznej. Klasycy ekonomii (A. Smith, D. Ricardo) wyróżniali trzy podstawowe czynniki rozwoju: ziemię, pracę i kapitał. Sformułowali oni główne założenia optymalnego ich wykorzystania oraz kształtowania najkorzystniejszych proporcji między nimi w warunkach pierwszej fazy rozwoju gospodarki kapitalistycznej (tzw. wolnej konkurencji). Trzy klasyczne czynniki rozwoju to jednocześnie trzy podstawowe grupy zasobów ekonomicznych: zasoby naturalne (ziemia), zasoby ludzkie (praca) i zasoby kapitałowe. Wszystkie służą jako nakłady do produkowania dóbr i usług i dlatego często określa się je mianem czynników produkcji. W okresie późniejszym lista podstawowych czynników produkcji uległa wydłużeniu, lecz podział klasyczny nadal jest wykorzystywany w naukach ekonomicznych, w tym również w teorii rozwoju lokalnego (Klasik 2002).

Wskazać więc można na wiele różnego rodzaju czynników mających wpływ na rozwój, od bardzo generalnych do szczegółowych czy nawet detalicznych. Cześć tych czynników ma charakter powszechny, podczas gdy inne występować mogą i oddziaływać jedynie w niektórych miejscach i w pewnych momentach czasowych. Dokonać można wielu klasyfikacji czynników rozwoju łącząc je w mniej lub bardziej homogeniczne grupy. Jerzy J. Parysek wskazuje szczegółowe czynniki rozwoju lokalnego, takie jak (Parysek 1997):

- 1) surowce mineralne, rolnicze i leśne oraz woda;
- 2) zasoby pracy;
- 3) kapitał, zwłaszcza inwestycyjny;
- 4) przedsiębiorstwa wewnętrzne i zewnętrzne;
- 5) zagospodarowanie transportowe i komunikacyjne;
- 6) istniejący potencjał produkcyjny i usługowy;
- 7) walory środowiska przyrodniczego;
- 8) nowoczesne technologie wytwarzania;
- 9) rynek wewnętrzny i zewnętrzny;
- 10) umiejętności i chęci samorządu terytorialnego;
- 11) wielkość jednostki terytorialnej;
- 12) istnienie sił społecznych popierających rozwój;
- 13) możliwość uzyskania dotacji, subwencji i ulg;
- 14) międzynarodowa sytuacja i współpraca gospodarcza.

Poszerzenia zestawu czynników klasycznych można dokonać na podstawie zaprezentowanej wcześniej koncepcji istoty rozwoju lokalnego. Czynniki rozwoju lokalnego można więc wyszczególnić i pogrupować według czterech wyróżnionych wcześniej aspektów rozwoju lokalnego, a mianowicie (Kosiedowski 2001):

- **czynniki ekonomiczne:** wielkość i sposób funkcjonowania lokalnego rynku dóbr i usług, tendencje zmian na regionalnym rynku pracy, dynamika popytu lokalnego i zmiany w jego strukturze, zmiany dochodów ludności, przedsiębiorstw i organów samorządu terytorialnego, wzrost kapitału zaangażowanego w gospodarce lokalnej, napływ inwestycji krajowych i zagranicznych, jakość marketingu lokalnego, poziom managementu w gospodarce lokalnej, sytuacja makroekonomiczna w kraju (tempo wzrostu całej gospodarki narodowej, zmiany stopy inflacji, polityka pieniężna i budżetowa państwa, kurs walutowy i inne), sytuacja makroekonomiczna za granicą możliwości wsparcia zewnętrznego, w tym środki pomocowe Unii Europejskiej i inne;
- **czynniki społeczne:** zmiany w ruchu naturalnym i strukturze ludności, tempo i charakter procesów urbanizacji, aglomeracji i metropolizacji, zmiany w stratyfikacji społecznej, zmiany w poziomie i stylu życia, zmiany w poziomie wykształcenia (zob. Roszkowska 2005), postęp kulturalny, innowacyjność oraz przedsiębiorczość władz i społeczeństwa,
- sprawność funkcjonowania samorządów terytorialnych i ich organów, udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji lokalnych;
- **czynniki techniczne i technologiczne:** wzrost kapitału trwałego i zmiany w jego strukturze, unowocześnienie struktury rzeczowej aparatu wytwórczego, rozwój zaplecza techniczno-badawczego i wdrożeniowego, jakościowe różnicowanie produkcji, rozwój przemysłu wysokiej technologii, poprawa jakości produkcji, innowacyjność techniczna, innowacje produktowe, rozwój i doskonalenie infrastruktury technicznej (zob. Kapusta 2004) i inne;
- **czynniki ekologiczne:** występowanie zasobów naturalnych, postęp w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego, racjonalizacja gospodarowania jego zasobami, świadomość i kultura ekologiczna społeczeństwa, postęp w edukacji ekologicznej, skuteczność stosowania ekonomicznych i pozaekonomicznych instrumentów ochrony środowiska i inne.

Według ujęcia potencjałowego czynniki rozwoju lokalnego można podzielić na trzy grupy (Polski 2004):

- **Dziedziny wysokiej szansy.** Stanowią siłę napędową rozwoju i w wyniku istotnego wsparcia mogą stać się funkcjami wiodącymi gospodarki układu lokalnego o znaczeniu zewnętrznym. Można je też nazwać lokomotywami rozwoju i aktywizacji rynku pracy. Działalność w tych dziedzinach – tworząc korzyści wewnętrzne firm i instytucji – tworzy jednocześnie korzyści zewnętrzne (na rzecz otoczenia), aktywizujące inne dziedziny. Będą to głównie dziedziny produkcyjne, a szerzej – dziedziny sektora rynkowego.

- **Dziedziny strategiczne**, nie tworzące natychmiastowo korzyści zewnętrznych – lokalnych, a warunkujące rozwój innych dziedzin poprzez funkcje obsługi. Inaczej można by je nazwać dziedzinami warunkującymi rozwój lub standardowymi. Są to głównie dziedziny sektora publicznego, w tym infrastruktura techniczna, społeczna i ekonomiczna.
- **Dziedziny problemowe**. Odgrywają ważną rolę w gospodarce lokalnej, aczkolwiek obciążone są licznymi problemami. W warunkach długotrwałej recesji gospodarczej są one dziedzinami problemowymi, ponieważ angażują różne zasoby, lecz nie dają spodziewanych efektów wewnętrznych i zewnętrznych. Dziedziny problemowe mogą należeć zarówno do sektora rynkowego, jak też publicznego. Mogą być związane z podmiotami pełniącymi bezpośrednio funkcje rynkowe jak też publicznymi, obsługującymi potrzeby społeczne i gospodarcze.

Czynniki rozwoju lokalnego można ujmować w różnych klasyfikacjach. Obok podziałów przedstawionych powyżej, bardzo ważne jest rozróżnienie czynników wewnętrznych (endogenicznych) i zewnętrznych (egzogenicznych). Czynniki egzogeniczne to czynniki związane z gospodarką otwartą terytorialnie na zewnątrz, natomiast czynniki endogeniczne to czynniki związane z gospodarką terytorialnie domkniętą do wewnątrz (Dziwoński 1971). Układ lokalny, jak już wspomniano, nie stanowi „małego państwa”, lecz jest subsystemem w systemie wyższego rzędu. Należy przyjąć jako zasadę, że rozwój lokalny wymaga zaangażowania czynników wewnętrznych i zewnętrznych¹. Opieranie tego procesu wyłącznie na czynnikach wewnętrznych lub zewnętrznych jest iluzją (Kosiedowski 2001).

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako czynnik rozwoju lokalnego

Przyjmuje się, iż źródłem pobudzania rozwoju różnej skali układów przestrzennych (w tym lokalnych) jest kapitał. Jednym z najistotniejszych czynników rozwoju lokalnego są więc inwestycje. Działanie tego czynnika jest wielostronne (Zob. Gorynia, Bartosik-Purgat, Jankowska, Owczarza 2006). Może on oddziaływać na każdą z wymienionych wcześniej grup

¹ W teorii rozwoju egzogenicznego stopa wzrostu jest funkcją eksportu. Kładzie się więc nacisk na otwarcie układu lokalnego na zewnątrz i popyt zewnętrzny. Dochody z eksportu wpływają na pobudzenie gospodarcze układu lokalnego. Miejsca pracy w sektorze bazowym, tj. nastawionym na produkcję eksportową są warunkiem rozwoju. Pozostałe miejsca pracy tworzą sektor wtórny (usługowy) nastawiony na zaspokojenie potrzeb lokalnych. Natomiast w teorii rozwoju endogenicznego miejsce rozwoju ogólnego zastąpił rozwój oddolny, silnie związany ze społecznością lokalną. Koncepcja ta potrzeby lokalne postrzega jako stymulator rozwoju opartego o umiejętności i wiedzę lokalną.

czynników rozwoju lokalnego (zob. Czerwieniec 1990, Jarosz 1996, M. Bak, P. Kulawczuk 1996). Inwestycje mogą więc wpływać na rynek pracy (popyt na pracę, przeciwdziałanie migracji siły roboczej), mogą transferować nowe rozwiązania techniczne, technologiczne i organizacyjne, mogą przynosić nowe metody i style zarządzania, wpływać na kulturę pracy, zachowania, wymuszać wzrost kwalifikacji pracowników, motywować władze do dokonywania inwestycji infrastrukturalnych i podnoszenia jakości obsługi w urzędach (Bojar, Kurys 2000).

Działalność inwestycyjna jest przejawem aktywności gospodarczej realizujących ją podmiotów, a także czynnikiem aktywizującym inne podmioty. Widocznym skutkiem aktywności inwestycyjnej jest zazwyczaj wzrost (Bojar 2001):

- majątku firm, układu lokalnego, regionu, kraju;
- produktu krajowego;
- angażowania czynników produkcji (zatrudnienie, zapotrzebowanie na surowce, półfabrykaty, usługi kooperacyjne);
- dochodów ludności, co generuje dodatkowy popyt na dobra i usługi bezpośrednie;
- dochodów budżetów lokalnych i państwa, co umożliwi lepsze spełnianie funkcji przez samorządy i państwo bez potrzeby podnoszenia stopy podatkowej.

Można więc stwierdzić, że inwestycje są najważniejszym czynnikiem rozwoju społeczno-gospodarczego. Stąd jednym z ważnych zadań jest promowanie inwestowania w gospodarkę lokalną. Samorząd lokalny może i powinien być źródłem informacji i inspiratorem dla potencjalnych inwestorów. Powinien informować o możliwościach i preferencjach inwestycyjnych na danym obszarze, o obowiązujących unormowaniach, dostępnych źródłach zaopatrzenia, usługach (Bojar, Kurys 2000).

Jedną z form inwestowania są bezpośrednie inwestycje zagraniczne (zob. Muhawenimana 2000). Są one obecnie atrakcyjnym towarem, który podlega prawom rynku. Na rynku tym istnieją kupujący – są nimi wszyscy ci, którzy chcą ściągnąć inwestycje do siebie oferując różne, mniej lub bardziej korzystne warunki, które są ceną za ulokowanie inwestycji. Sprzedawcami są właściciele kapitałów inwestycyjnych. Obecnie na rynku inwestycyjnym obserwuje się nadwyżkę popytu nad podażą. Dlatego toczy się walka konkurencyjna między krajami, regionami, układami lokalnymi ubiegającymi się o inwestorów. Inwestorzy wybierają te lokalizacje, które dają im większe szanse uzyskania dużych korzyści (Bojar 2001).

Podstawową korzyścią dla kraju (układu lokalnego) przyjmującego, wynikającą z samej istoty – wyrażonej w definicji BIZ², jest napływ kapitału zagranicznego. Wszystkie inne korzyści są pochodną kapitału, jakim dysponuje przedsiębiorstwo zagraniczne i jaki chce zaangażować za granicą. Duża inwestycja przyciąga w miejsce lokalizacji konkurentów (efekt naśladownictwa), jak również mniejsze firmy, będące kooperantami (Zob. Pakulska, Poniatowska-Jaksch 2003). Dlatego skutek lokalizacji inwestycji zagranicznej może być spotęgowany. Innym korzystnym efektem lokalizacji inwestycji zagranicznej może być transfer technologii, wprowadzenie nowoczesnych modeli zarządzania i organizacji pracy. Wpływ BIZ na zatrudnienie siły roboczej przejawia się dwojako, możemy wyróżnić wpływ ilościowy i jakościowy na siłę roboczą, jaką dysponuje kraj, układ lokalny przyjmujący inwestora. Każda inwestycja bezpośrednia pozostaje w związku ze środowiskiem naturalnym. Nowoczesne technologie i znaczne nakłady finansowe na urządzenia ograniczające lub eliminujące zanieczyszczenia wywołane produkcją powodują, że inwestycja zagraniczna może mieć bardzo korzystny wpływ na stan środowiska naturalnego.

Rozpatrując korzyści płynące z obecności bezpośrednich inwestycji zagranicznych nie można zapominać o ewentualnych zagrożeniach wynikających z ich obecności. Negatywny wpływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych na kraj, region, układ lokalny przyjmujący może przejawiać się jako: ograniczenie suwerenności państwa, narzucanie modelu rozwoju gospodarczego, kontrola gospodarki, a także czasami wzrost bezrobocia, niezadowolenia społecznego, czy też negatywny wpływ na stan środowiska naturalnego. Firmy zagraniczne, dzięki swoim atutom przetargowym, mogą wywierać wpływ na politykę gospodarczą kraju przyjmującego, a dzięki powiązaniom z firmami macierzystymi mogą prowadzić skuteczne działania w celu obchodzenia środków polityki tych państw. Inne podnoszone zarzuty dotyczą polityki inwestycyjnej i eksploatacyjnej przedsiębiorstwa wielonarodowego. Przedsiębiorstwo takie może, na przykład, zdecydować o tym, że jego system wielonarodowy będzie przynosił korzyści ekonomiczne dzięki przesunięciu produkcji z kraju A na korzyść wzrostu eksportu z kraju B. Kierownictwo przedsiębiorstwa wielonarodowego może też zdecydować o podejmowaniu prac naukowo-rozwojowych wyłącznie w kraju macierzystym. Wskutek takiej polityki zagraniczne filie korporacji wielonarodowej

² Bezpośrednie inwestycje zagraniczne to lokaty kapitału dokonywane poza granicami kraju osiedlenia inwestora dla podjęcia tam działalności gospodarczej od podstaw lub nabycia praw własności do istniejącego przedsiębiorstwa w skali umożliwiającej bezpośredni udział w zarządzaniu. Według wzorcowej definicji Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju wartością progową wyznaczającą uzyskanie bezpośredniego udziału w zarządzaniu jest posiadanie 10% akcji zwykłych lub głosów.

pozostają uzależnione od technologii kraju macierzystego. Inwestycje zagraniczne poprzez stosowanie nowoczesnych technologii i modeli organizacji pracy oraz nacisk na wydajność mogą też spowodować wzrost bezrobocia (z wyjątkiem inwestycji greenfield³³). Innym potencjalnym zagrożeniem, wywołanym przez inwestycje zagraniczne jest drenaż pracowników z innych przedsiębiorstw. Inwestycje zagraniczne, tak jak wszystkie przedsiębiorstwa mogą też przynosić szkody środowisku naturalnemu (Dziemiąnowicz 1997) poprzez stosowanie nieekologicznych technologii. Często ustanawiane są więc przez państwa (importerów) wymogi stosowania przez inwestorów rozwiązań technologicznych jak najmniej szkodzących środowisku naturalnemu.

Rozwój ekologiczny w rozwoju lokalnym

Wobec różnorodności celów rozwoju ich wybór wymaga hierarchicznego uporządkowania i zintegrowania. Przesłanki tego wyboru też są różne. Mogą mieć charakter aksjologiczny, doktrynalny i pragmatyczny. Przesłanki aksjologiczne odnosimy do sporu o najwyższe wartości o charakterze ogólnoludzkiem, np. za taką przesłankę uważa się przetrwanie ludzkości. Przesłanki doktrynalne związane są ze sprawami dotyczącymi charakteru postępu społecznego. Przesłanki pragmatyczne odwołują się do realistycznego pojmowania celów jako pewnych cennych społecznie własności społeczeństwa lub systemów społecznych, jakimi są cele ekonomiczne. Jedną z ważnych płaszczyzn sporu dotyczącego naczelných lub nadrzędnych celów rozwoju jest relacja celów ekonomicznych i ekologicznych. Wysłunięcie na czoło celów ekonomicznych, a zwłaszcza wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, jest oparte na przekonaniu, że osiągnięcia ekonomiczne mają decydujące znaczenie dla realizacji innych celów rozwoju. Natomiast wysunięcie na czoło celów ekologicznych oznacza podporządkowanie im celów ekonomicznych, co prowadzi do koncepcji rozwoju zrównoważonego (Chojnicki, Czyż 2004).

Ze względu na wysokie bezrobocie panujące w kraju oraz chęć odrobienia dystansu dzielącego nas od krajów UE za najistotniejszy aspekt rozwoju lokalnego uważa się więc rozwój ekonomiczny. Na dalszych miejscach pozostają rozwój technologiczny, społeczny oraz ekologiczny.

Rozwój ekologiczny charakteryzuje się ścisłym związkiem z rozwojem społecznym i technologicznym. Dlatego nie byłoby błędem łączne ujmowanie tych składników rozwoju lokalnego. Rozwój ekologiczny obejmuje nie tylko

³³ Są to inwestycje od podstaw, czyli całkowicie nowe (nieobejmujące przedsiębiorstw przejmowanych przez inwestorów zagranicznych).

minimalizacje szkód i strat w środowisku naturalnym, ale przede wszystkim taki sposób gospodarowania tym środowiskiem, aby mogło ono pełnić wszystkie funkcje warunkujące proces reprodukcji rozszerzonej (Kosiedowski 2001).

Stan środowiska przyrodniczego polepsza się z roku na rok. To dzięki wielu inwestycjom prośrodowiskowym, które wykonują zakłady przemysłowe, gminy, organizacje przyrodnicze itp. Bardzo dojrzałe postrzegają swoją odpowiedzialność za ochronę środowiska zakłady przemysłowe. Ciągłe zmieniające się prawo ochrony środowiska, potrzeby sprostanania przepisom krajowym i przepisom funkcjonującym w UE zmuszają do podejmowania niejednokrotnie bardzo kapitałochłonnych inwestycji. Ale teraz ochrona środowiska musi być na trwale wpisana w strategię rozwoju i polityki pojedynczych zakładów przemysłowych czy też całych korporacji. Takie działania oczywiście wpisują się w lokalny rozwój obszarów, na terenie których mają lokalizacje podmioty inwestujące w rozwój technologiczno-techniczny, w tym w instalacje i urządzenia ochrony środowiska.

Cele ekologiczne rozwoju lokalnego obejmują więc: podnoszenie jakości sztucznego i naturalnego środowiska bytowania ludzi, w tym infrastruktury materialnej i mieszkalnictwa, redukcowania zanieczyszczeń i racjonalne wykorzystanie śmieci i odpadów, oszczędność energii i zasobów surowcowych nieodnawialnych, redukcja „efektu szklarniowego”, ochrona warstwy ozonowej i inne (Chojnicki, Czyż 2004).

Cementownia Chełm S.A.⁴ jako przykład aktywnej postawy wobec ochrony środowiska

Prezentacja przedsiębiorstwa

Położenie

Cementownia „Chełm” S.A. należy do czołowych producentów cementu i klinkieru w Polsce od ponad 40 lat. Jest największym zakładem produkcyjnym w Chełmie. Cementownia „Chełm” S.A. jest położona na wschodnich obrzeżach Chełma w odległości 3,5 km od miasta. W bezpośrednim sąsiedztwie zakładu produkcyjnego znajduje się⁵:

⁴ Z dniem 22 grudnia 2006 r. nastąpiło połączenie Cementowni „Chełm” S.A. w Chełmie z Cemex Polska spółka z o.o. z siedzibą w Warszawie, z tym że Cemex Polska spółka z o.o. jest spółką przejmującą. Połączenie nastąpiło poprzez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na spółkę Cemex Polska spółka z o.o.

⁵ Zgłoszenie do konkursu „Firma Przyjazna Środowisku”, przedsięwzięcie: „Nowa linia produkcji klinkieru – Chełm III”, Cementownia Chełm S.A., Chełm, Sierpień 2000 r., s. 2.

- od północy: linia kolejowa i droga Chełm-Dorohusk, obszar mieszkalny kolonii Antonin;
- od wschodu: tereny rolnicze, wieś Ignatów;
- od południa: kopalnia odkrywkowa kredy;
- od zachodu: teren PKP i teren Mostostalu S.A.

Na północ i wschód od terenu zakładu znajdują się w bliskiej odległości trzy rezerваты obejmujące torfowiska węglanowe z unikalną florą i fauną: „Brzeźno”, w odległości około 3,5 km, „Bagno Serebryskie”, w odległości około 2,5 km oraz „Roskosz”, w odległości około 5 km od zakładu⁶.

Rys historyczny Cementowni Chełm S.A.

- 1926 r. – początek eksploatacji złóż kredy – na potrzeby produkcji Cementowni „Firlej” w Rejowcu;
- 1960 r. – uruchomienie Cementowni w Chełmie – zakład Chełm I – pracujący „metodą mokrą” według projektu F.L. Smidth z Danii;
- 1970 r. – uruchomienie zakładu Chełm II – pracującego również „metodą mokrą” według projektów: VEB Dessau i PZBM Bydgoszcz;
- 1990 r. – wmurowanie aktu erekcyjnego pod budowę pierwszego pieca obrotowego zakładu Chełm III;
- 1991 r. – wyłączenie z eksploatacji zakładu Chełm I;
- 1996 r. – przekształcenie przedsiębiorstwa państwowego Cementownia „Chełm” w Spółkę Akcyjną;
- 1996 r. – do grona udziałowców dołącza Atlas Neeif Holdings (**wejście kapitału zagranicznego**);
- 1997 r. – Atlas Neeif Holdings zostaje inwestorem większościowym i inwestorem strategicznym;
- 1997 r. – do grona udziałowców dołącza The Rugby Group PLC;
- 1999 r. – test technologiczny nowej linii produkcji klinkieru „metodą suchą” – Chełm III;
- 2000 r. – początek eksploatacji kompleksu Chełm III i wyłączenie zakładu Chełm II;
- 2000 r. – Grupa RMC staje się głównym udziałowcem Cementowni „Chełm”;
- 2000 r. – skreślenie zakładu z listy 80 największych trucicieli;

⁶ Tamże.

- **2001 r.** – zdobycie certyfikatu „Firma Przyjazna Środowisku” oraz coroczne przedłużanie znaku i tytułu FPS (2002 r., 2003 r., 2004 r., 2005 r.);
- **2002 r.** – zdobycie certyfikatu zgodności zakładowego Systemu Zarządzania Środowiskiem wg ISO 14001;
- **2004 r.** – certyfikacja systemu zarządzania jakością według ISO 9001 i bezpieczeństwem pracy według PN 18001;
- **2005 r.** – zakup firmy RMC przez Cemex czołowego globalnego producenta i sprzedawcę cementu, wyrobów betonowych i materiałów budowlanych, którego działania koncentrują się na najbardziej dynamicznych rynkach cementu na pięciu kontynentach świata.

Rozwój zakładu

Najstarszą część cementowni wybudowano w latach 1956–1960. Zakład Chełm I uruchomiono w 1960 roku. W 1970 roku uruchomiono Chełm II. W końcowych latach 80. podjęto decyzję o modernizacji zakładu w zakresie zmiany technologii produkcji klinkieru z metody „mokrej” na metodę „suchą”. Konsekwencją tej decyzji było opracowanie w Biurze Projektów „BIPROCEMWAP” w Krakowie projektu na budowę dwóch linii technologicznych wytwarzania klinkieru „metodą suchą”, mających zastąpić dwa naście pracujących „metodą mokrą”.

Realizację zadania inwestycyjnego – nową linię produkcji klinkieru Chełm III – rozpoczęto w 1990 roku. Budowę Chełma III w latach 1992–1996 wstrzymano z powodu trudnej sytuacji ekonomicznej zakładu (spowodowanej uwarunkowaniami zewnętrznymi m.in. dużą inflacją) – trwały tylko prace zabezpieczające. W 1997 roku dzięki obecności inwestora strategicznego (kapitału zagranicznego – Atlas Neeif Holdings Ltd.) wznowiono inwestycję. Pierwotny projekt budowy dwóch pieców obrotowych, działu przygotowania surowców, młynowni węgla został zweryfikowany i zmieniony. Według ostatecznej wersji założeń techniczno-ekonomicznych inwestycję ograniczono do jednego pieca o wydajności 4000 t/dobę, działu przygotowania surowców oraz modernizacji istniejącej młynowni węgla na potrzeby Chełma III.

Istotą inwestycji była jednoczesna poprawa parametrów ekologicznych i ekonomicznych produkcji klinkieru. Zadanie było szczególnie trudne, ponieważ surowce do produkcji klinkieru są wilgotne, co zwykle prowadzi do decyzji o budowie instalacji „półmokrych” lub „półsuchych”. W tym przypadku chcąc maksymalnie zaoszczędzić na kosztach eksploatacyjnych

zdecydowano się na „metodę suchą” produkcji klinkieru. Jest to przedsięwzięcie unikalne w skali światowej. Jego efektem jest osiągnięcie efektywności produkcji zbliżonej do efektywności najlepszych instalacji piecowych. Oczywistym efektem jest poprawa wskaźników emisji zanieczyszczeń do środowiska. Wykonano szereg inwestycji pomocniczych służących redukcji emisji do środowiska tak, żeby cała linia produkcji klinkieru spełniała ostre wymogi narzucone dla nowych instalacji.

Opis efektów ekologicznych

Opisane powyżej działania sprawiają, że efektem realizacji inwestycji jest nowoczesna linia produkcji klinkieru – instalacja Chełm III. Instalacja jest energooszczędna i niezakłócająca środowiska naturalnego, o niskiej materiałochłonności i wysokiej wydajności pracy sterowana i zarządzana przy pomocy nowoczesnych systemów komputerowych. Efekty uzyskane poprzez zmianę technologii produkcji prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Porównanie podstawowych parametrów pieca „mokrego” i „suchego”

Parametr	Piec „mokry”	Piec „suchy”
Wielkość pieca	cp 4, 9 x 160 m	O 4, 75 x 74 m
Wydajność projektowa	1250 t/24h	4000 t/24h
Wydajność osiągnięta	1400 t/24h	4200 t/24h
Zużycie ciepła	1300 kcal/kg _{klinkieru}	950 kcal/kg _{klinkieru}
Temperatura gazów piecowych odlotowych	280°C	150°C
Czas przebywania materiału w piecu	2,5 godz	25 min

Źródło: Zgłoszenie do konkursu „Firma Przyjazna Środowisku”, przedsięwzięcie: „Nowa linia produkcji klinkieru – Chełm III”, Cementownia Chełm S.A., Chełm, sierpień 2000 r., s. 7.

Wyniki porównania wskazują na wyraźną przewagę nowej instalacji w sensie techniczno-ekonomicznym.

Wykonanie pomiarów emisji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza w pierwszym roku eksploatacji, z nowej linii produkcji klinkieru pozwala na ocenę rzeczywistych efektów ekologicznych. Poniżej przedstawiono porównawcze zestawienie wskaźników emisji zanieczyszczeń z dwóch metod produkcji (tabela 2).

Tabela 2. Uzyskane efekty ekologiczne (porównanie dwóch metod produkcji)

Emitory	Wskaźniki emisji [kg/Mg klinkieru]				
	pył	SO ₂	NO ₂	CO	Sumy emisji gazowych
Metoda „mokra” – dane za 1999 r. Piec. nr 9–12 Chłodniki klinkieru nr 9–12	0,5106 0,3629 0,8735	0,4765	1,7466	2,6978	4,9209
Metoda „sucha” – dane za 2000 r Piec nr 13 Chłodnik klinkieru nr 13	1,1574 0,0911 0,2485	0,0003	3,7529	0,6818	4,4350

Źródło: jak w tabeli 1.

Tabela 3. Efekty ekologiczne w skali roku dla dwóch metod produkcji

Hipotetyczna emisja zanieczyszczeń [Mg/rok]					
	pył	SO ₂	NO ₂	CO	Sumy emisji gazowych
Produkcja klinkieru 1 000 000 t/rok Metoda „mokra” Metoda „sucha”	873,5 248,5	476,5 0,3	1746,6 3752,9	2697,8 681,8	4920,9 4435,0
Różnica	625,0	476,2	-2006,3	2016,0	485,9
Produkcja klinkieru 1 300 000 t/rok Metoda „mokra” Metoda „sucha”	1135,6 323,1	619,5 0,4	2270,6 4878,8	3507,1 886,3	6397,2 5765,5
Różnica	812,5	619,1	-2608,2	2620,8	631,7

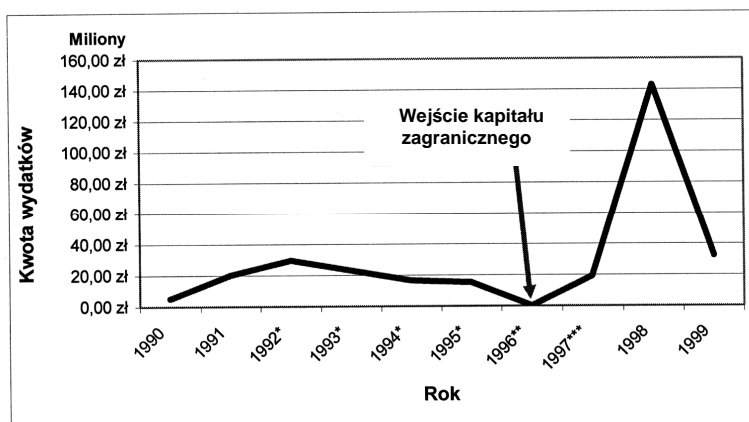
Źródło: jak w tabeli 1.

Dla rzeczywistych wskaźników zestawionych w tabeli 2 obliczono efekty ekologiczne w skali roku dla dwóch wielkości produkcji klinkieru (tabela 3).

Wyniki porównania wskazują na wyraźną przewagę nowej instalacji w zakresie ekologicznym. Na szczególną uwagę zasługuje fakt prawie zerowych emisji SO₂ z nowej linii, świadczy to o bardzo dużym stopniu wiązania SO₂ w związku pozostające w klinkierze.

Koszt budowy

Koszt nowej linii produkcji klinkieru – Chełm III według wyceny księgowej na 31.12.1999 r. wyniósł 319 213 458 zł. W 1997 roku cementownia uzyskała pożyczkę z EBOR-u oraz Konsorcjum Banków Polskich w wysokości 84 mln DEM. W 2000 r. pożyczka została spłacona przez Spółkę z Grupy Kapitałowej właściciela. Wydatki na budowę Chełma III w kolejnych latach przedstawia wykres 1.

* prace zabezpieczające

** wejście kapitału zagranicznego

*** inwestor zagraniczny zostaje inwestorem większościowym, strategicznym

Wykres 1. Nakłady poniesione na budowę instalacji Chełm III

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Zgłoszenie do konkursu „Firma Przyjazna Środowisku”, przedsięwzięcie: „Nowa linia produkcji klinkieru – Chełm III”, Cementownia Chełm S. A., Chełm, Sierpień 2000 r.*

Inne działania prośrodowiskowe

Działania prośrodowiskowe w latach 2000–2005 były kontynuacją ustalonych wcześniej kierunków działań proekologicznych oraz zostały podjęte na skutek odpowiedzialnej polityki środowiskowej w oparciu o bieżącą wnikliwą ocenę stanu i ochrony środowiska, potrzeb dostosowania się do zmieniających się wymagań prawnych, dbałości o przyrodę. Realizowane zadania w chełmskiej cementowni można usystematyzować w charakterystyczne bloki zagadnień – tabela 4.

Tabela 4. Cele środowiskowe oraz ich realizacja w latach 2000–2005

Cele	Realizacja
Zmniejszenie zorganizowanej emisji pyłu	<ol style="list-style-type: none"> 1) modernizacja urządzeń odpylających obiektu Hali Klinkieru; 2) budowa instalacji odpylenia instalacji by-pass-a pieca obrotowego; 3) modernizacja instalacji odpylenia młyna cementu nr 9.
Redukcja emisji niezorganizowanej/ wtórnej pyłu	<ol style="list-style-type: none"> 1) obudowa wraz z instalacjami odpylania dozowni sydereytów; 2) modernizacja odpylania przesypu klinkieru z taśm na redlery w młynowni cementu; 3) budowa odpylaczy silosów cementu; 4) budowa instalacji centralnego odkurzania obiektu młynowni cementu; 5) budowa odpylaczy na szybach zasypowych klinkieru w obiekcie Hali Klinkieru; 6) zakup odkurzacza przemysłowego na potrzeby pakowni; 7) montaż instalacji odpylenia punktu załadunkowego klinkieru do wagonów; 8) modernizacja odpylania urządzeń pomocniczych młynów cementu nr 8–10; 9) modernizacja odpylania przesypów klinkieru z chłodnika, na stacji I i na stacji II; 10) zakup zamiatarki do sprzątania dróg i placów zakładowych.
Ochrona wód	<ol style="list-style-type: none"> 1) powierzchniowe odwadnianie Kopalni Kredy; 2) budowa studni depresyjnych okolicy likwidowanego składowiska odpadów; 3) izolacja fragmentu cieku Słyszówka w okolicy likwidowanego składowiska odpadów.
Ochrona ziemi	<ol style="list-style-type: none"> 1) rekultywacja północnej skarpy kopalnianej w Kopalni Kredy; 2) selektywna rozbiórka składowiska odpadów, w tym prace geologiczne wraz z oceną stopnia zanieczyszczenia gruntów pod zakładowym składowiskiem odpadów i na terenie przyległym.
Redukcja emisji hałasu	<ol style="list-style-type: none"> 1) wyciszenie młynowni węgla poprzez budowę tłumików wylotu gazów; 2) wyciszenie wentylatorów instalacji Chełm III poprzez budowę izolacji dźwiękochłonnych obiektów i tłumików wlotu powietrza wentylatorów chłodnika; 3) wymiana przekładni napędów przenośników taśmowych surowców na przekładnie o niższej mocy akustycznej.
Ochrona zasobów naturalnych	<ol style="list-style-type: none"> 1) budowa i modernizacja dozowni paliwa alternatywnego (na bazie stałych rozdrobnionych, kalorycznych odpadów).
Monitoring emisji zanieczyszczeń	<ol style="list-style-type: none"> 1) montaż ciągłego pomiaru emisji z pieca instalacji Chełm III do powietrza; 2) budowa piezometrów w rezerwatach „Brzeźno” i „Roskosz”.

Źródło: opracowanie własne.

Budżet przedstawionych inwestycji opiewa na kwotę 26 mln zł.

Plany inwestycyjne na najbliższe lata

Główne potrzeby prowadzenia prac modernizacyjnych, związanych z ochroną środowiska w okresie najbliższego 3-letnia, to:

- budowa zamkniętego, odpylanego składu klinkieru;
- zmiana sposobu odpylania pieca obrotowego;
- modernizacja młynów cementu wraz ze zmianą odpylania;
- rozbudowa instalacji magazynowania i dozowania paliw alternatywnych,
- modernizacja instalacji podawania surowców odpadowych do pieca.

Budżet zaplanowanych inwestycji to nakłady w wysokości około 123 mln zł.

Podsumowanie

Obecność kapitału zagranicznego jest istotnym czynnikiem rozwoju lokalnego, ponieważ podstawowym źródłem rozwoju jest kapitał, który w tym przypadku pochodzi z akumulacji zewnętrznej. Przeprowadzono analizę przedsiębiorstwa Cementownia Chełm S.A. BIZ przynoszą układom lokalnym korzyści w postaci: kapitału, transferu nowoczesnych technologii, poprawy warunków środowiska naturalnego, wzrostu udziału układów lokalnych w wymianie międzynarodowej. Skupiając się na ekologicznym aspekcie rozwoju lokalnego, mając za punkt odniesienia wejście kapitału zagranicznego i uwzględniając wszystkie zmiany, jakie od tego czasu zaszły, ustalone strategie rozwoju prezentowane przez kierownictwo koncernu oraz kierownictwo zakładu Cementowni Chełm wobec środowiska naturalnego układu lokalnego, jakim jest miasto Chełm i otoczenie zakładu wskazują na związek interesu przedsiębiorstwa z ochroną przyrody środowiska pracy. Zakład wykazuje więc aktywną postawę wobec problemów ekologicznych, postrzegając siebie jako „obywatela” w społeczeństwie i aktywnie poszukuje możliwości przyczynienia się do dobra społecznego w zakresie ekorozwoju.

Literatura

1. Bąk M., Kulawczuk P. (red.), *Wpływ inwestycji zagranicznych na gospodarkę Polski*, Krajowa Izba Gospodarcza, Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa 1996.
2. Bojar E., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w obszarach słabo rozwiniętych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.

3. Bojar E., Kurys J., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne a konkurencyjność regionu słabiej rozwiniętego*, [w:] E. Bojar (red.), *Konkurencja i koegzystencja regionów w procesie integracji europejskiej*, Politechnika Lubelska, Lublin 2000.
4. Chojnicki Z., Czyż T., *Główne aspekty regionalnego rozwoju społeczno-gospodarczego*, [w:] J.J. Parysek (red.), *Rozwój regionalny i lokalny w Polsce w latach 1989–2002*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2004.
5. Czerwieńiec E., *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w gospodarce krajów wysoko rozwiniętych*, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, „Prace doktorskie i habilitacyjne”, z. 105, Poznań 1990.
6. Dziemianowicz W., *Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce*, Europejski Instytut Rozwoju Regionalnego i Lokalnego, Studia Regionalne i Lokalne, UW, Warszawa 1997.
7. Dziewoński K., *Studium rozwoju pojęć, metod i ich zastosowań*, [w:] K. Dziewoński, M. Jerczyński, *Baza ekonomiczna i struktura funkcjonalna miast*, PWN, Warszawa 1971.
8. Gorynia M., Bartosik-Purgat M., Jankowska B., Owczarza R., *Efekty zewnętrzne bezpośrednich inwestycji zagranicznych – aspekty teoretyczne i wyniki badań empirycznych*, [w:] „*Ekonomista*”, Komitet Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk i Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, 2006, nr 2.
9. Jarosz M. (red.), *Kapitał zagraniczny w prywatyzacji*, ISP PAN, Warszawa 1996.
10. Kapusta F., *Infrastruktura jako czynnik aktywizacji gminy*, [w:] „*Wiadomości Statystyczne*”, GUS i PTS, 2004, nr 6.
11. Klasik A., *Strategie regionalne – Formułowanie i wprowadzanie w życie*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2002.
12. Kosiedowski W., *Teoretyczne problemy rozwoju regionalnego*, [w:] W. Kosiedowski (red.), *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Toruń 2001.
13. Muhawenimana E., *Oddziaływanie kapitału zagranicznego na gospodarkę krajów goszczących*, [w:] E. Bojar, B. Plawgo (red.), *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym*, Nauka – Edukacja, Warszawa 2000.
14. Pakulska T., Poniatowska-Jaksch M., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w regionach wysokiej koncentracji kapitału*, [w:] W. Rakowski (red.) *Rocznik Żyrardowski, tom III*, Wyższa Szkoła Rozwoju Lokalnego w Żyrardowie 2003.
15. Parysek J.J., *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM w Poznaniu, Poznań 1997.

16. Polski J., *Zbiorcza ocena syntetyczna potencjału społeczno-gospodarczego powiatu*, [w:] *Raport końcowy usługi „Planowanie Rozwoju Lokalnego” Moduł D „Studium Lokalnego Potencjału Gospodarczego Powiatu Lubartowskiego”*, Centrum Kształcenia Menedżerów Przemysłowych, Lublin 2004.
17. Rakowski W., Pakulska T., *Przeobrażenia układów ludności w Polsce w latach 1989–1996*, [w:] W. Rakowski (red.), *Zmiany w Polskiej przestrzeni, Monografie i Opracowania 478*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2001.
18. Roszkowska S., *Kapitał ludzki a wzrost gospodarczy w ujęciu wojewódzkim*, [w:] „*Wiadomości Statystyczne*”, GUS i PTS, 2005, nr 4. Wiatrak A., *Zarządzanie gospodarką regionalną i lokalną*, [w:] E. Bojar, B. Plawgo (red.), *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym*, Nauka – Edukacja, Warszawa 2000.
19. Zgłoszenie do konkursu „Firma Przyjazna Środowisku”, przedsięwzięcie: „Nowa linia produkcji klinkieru – Chełm III”, Cementownia Chełm S.A., Chełm, sierpień 2000 r.

Foreign Direct Investments (FDI) in the ecological development of local structures – example of Cement Factory Chełm

Summary

The authors present in this article problems of local development. They focus especially on the relation between ecological and economical targets of local development. The participation of FDI in the Cement Factory Chełm is the subject of the article. One of the areas of discussion about the targets of development is the relation between the economy and ecology. The emphasis on economy is coming from the belief that the main significance for fulfilling of other aims has economy. The emphasis on ecology means to make economy subjacent to ecology. It leads to the concept of balanced development.

The authors take the example of Cement Factory Chełm Inc. They indicate that the level of environmental habitat has been improving from year to year. The reason is the investment in ecology done by factories, communes and natural organisations. Nowadays the environmental protection must be part of development strategy and policy of companies and corporations. These activities are part of local development in the area where

they are situated. The companies invest therefore in technological development including installations and machinery of environmental protection.

As a result of the analysis of the Cement Factory Chełm Inc. it was proved that FDI bring to the local structures positive results not only in form of the influx of capital transfer of modern technologies, increase of the participation of local structures in the international exchange. Moreover they are responsible for the improvement in natural environment. The FDI show the connection between the interest of the company and the environmental protection. They focus on ecological aspect of development in Chełm. The company shows therefore active attitude to ecological problems. It understands itself as the "citizen" in society actively looking for its role in improving the ecological standards.